PAUL KRAUSE: CONTINUITATE, SIMBOLISM ȘI LOGOS ÎN PROLOGUL EVANGHELIEI LUI IOAN

Autor: Redacția Syntopic | 9 mai 2023

Un articol scris de Paul Krause pentru VoegelinView

Articol original: Continuity, Symbolism, and the Logos in the Prologue of the Gospel of John

Traducere în limba română de Ciprian Ilău, student la Facultatea de Filozofie, Universitatea din București, pentru stagiul de practică organizat în parteneriat cu redacția Syntopic.

Prologul ce deschide Evanghelia lui Ioan este poetic, bogat și complicat din punct de vedere teologic, ca atare insuflând textului un simbolism și un imaginar de-asemenea bogate. Declarația „La început era Cuvântul... în El era viața și viața era lumina oamenilor. Lumina luminează în întuneric și întunericul nu a cuprins-o” (Ioan 1:1-5) capătă o dublă continuitate de partea intenției auctoriale. În primul rând, asocierea Cuvântului (Iisus Hristos) cu lumina datează încă din Geneză 1 și, ca atare, constituie o legătură textuală între Scripturile Ebraice și ce va fi devenit noul corpus emergent al Noului Testament[1]. În plus, declarația că în Cuvânt erau „viața și că viața era lumina oamenilor” constituie la rându-i o legătură între lumea transcendentă și universul fenomenologic – prin urmare legând viața autentică sau înflorirea de transcendență, prin încarnarea lui Iisus Hristos[2].

Începutul Evangheliei lui Ioan s-a vrut în mod conștient a se asemui creației descrise în Geneza 1 și să stabilească ceea ce exegetul biblic Andreas Kostenberger numește „legătură canonică între primele cuvinte ale Scripturii Ebraice și Evanghelia lui Ioan”[3].

Această legătură are două țeluri: în primul rând, să fixeze continuitatea și moștenirea creștine în tradiția iudaică, îndeosebi prin continuitate Scripturală și moștenire; în al doilea rând, să stabilească *Logos*-ul ca sursă a luminii și vieții din care lumea va arde radios, aidoma cum Dumnezeu înflăcărează creaturile fără ca acestea să fie consumate de foc. Prin urmare, autorul are o dublă agendă care reflectă prin ea însăși dualismul implicit din Evanghelia lui Ioan.[4]

Paralela cea mai evidentă dintre Ioan și Geneză este aceea că Ioan citeaza faimosul început al Genezei, „La început…" (Geneză. 1:1, Ioan 1:1). Tot așa, identificarea *Logos*-ului cu mijloacele creatoare se asemuie cu narațiunea din Geneză în care creația provine din proclamarea cuvântului lui Dumnezeu[5], „și a zis Dumnezeu: «Să fie lumină! » Și a fost lumină." (Geneză, 1:3). În același timp, nu doar că se constituie o legătură între discursul creației al lui Dumnezeu în Geneză și *Logos*-ul din începutul Evangheliei lui Ioan[6], ci primul act al creării/discursului, „Să fie lumină!", este și el egalat, în mod intenționat, cu identificarea *Logos*ului cu „lumina oamenilor". Primul act al creației este identificat cu lumina în Geneză iar Ioan identifică apoi lumina cu *Logos*-ul (anume, Hristos). Mai mult, din moment ce lumina este primul act al creației în ambele narațiuni, cel din urmă este și lumina care biruie întunericul abisului prin care lumina devine singura revelare a creației ce admite apariția vieții. (Geneză 1:2-4, Ioan 1:2-5).

Frederick Bruce, observând această similaritate, scrie: „În prima creație, «întuneric era deasupra adâncului» (Geneză 1:2), până ce Dumnezeu a adus lumina în ființă, pentru că noua creație (în care Cuvântul este agentul lui Dumnezeu tot atât de efectiv ca în cea precendentă) implică alungarea întunericului spiritual de către lumina care strălucește în Cuvânt."[7] Mai mult, după cum scrie Mary Coloe, „Cititorului îi este amintită imediat narațiunea creației din Geneză 1. O citire atentă a Prologului va vădi că versurile introductive ale Prologului lui Ioan sunt modelate după primul capitol al Genezei"[8]. De la începutul Evangheliei lui Ioan se observă pretenția continuității dintre Geneză și lucrarea autorului și, în particular, pretenția identității lui Iisus cu lumina creației care dă viață și ordine lumii.

Intenția instituirii acelei „legături canonice" între cartea Genezei și Evnaghelia lui Ioan trebuie să exprime continuitatea între și moștenirea de către nou-fondatele comunități creștine a tradiției evreice. Continuitatea dintre Biblia Ebraică și literatura creștină emergentă este în mod vădit un țel al autorului Evangheliei. Acestea fiind spuse, pretenția mai proeminentă a continuității ridicată în prologul lui Ioan este aceea că nu este vorba de un Dumnezeu al luminii distant, care ocazionează viața în lume, ci un Dumnezeu activ și participant care în cele din urmă „se va încarna" și trăi printre oameni. Această pretenție este mai pertinentă, deși continuitatea pretinsă de Ioan în relație cu Scripturile Ebraice nu poate fi trecută cu vederea ori subestimată. În fapt, această dublă continuitate este esențială pentru Ioan căci „Cuvântul încarnat" este presupus a fi fost iudeul Mesia.

Și totuși, continuitatea cu-atât mai radicală stabilită de Ioan este aceea că *Logos*-ul nu este numai lumina lumii și lumina creației, ci viața însăși a oamenilor. În această afirmație din Ioan nu este niciun hiat între tărâmurile fenomenologic, respectiv transcendental, ci, mai degrabă, cele două au fost relaționate, dar în mod particular asigurate oamenilor. Pretenția că *Logos*-ul este lumina și viața oamenilor (*ton anthropon* în greacă; Ioan 1:4) conduce ultimativ la concluzia că viața *Logos*-ului este exclusivă ființelor umane ce posedă lumina rațiunii. În acest sens, continuitatea dintre tărâmurile fenomenologic și transcendental este atribuită minții umane sau rațiunii, căci Dumnezeu este Rațiunea iar Rațiunea este Dumnezeu (Ioan 1:1), iar rațiunea umană poate fi unită cu Rațiunea Divină, care este lumina ce dă viață oamenilor[9] (Ioan 1:4). Acestea conduc la emfaza din întreg parcursul textului lui Ioan asupra credinței drepte, care trebuie să fie ceva rezonabil ce „risipește întunericul opiniei false”[10].

Faptul că lumina și viața emană din Dumnezeu Tatăl este încă o afirmație importantă din începutul Evangheliei lui Ioan. În timp ce Geneza implică un Dumnezeu creator care dă viață, Ioan este mult mai puțin ambiguu privitor la locul unde viața ar putea fi găsită în deplinătatea ei, prin faptul că leagă viața direct de Dumnezeu Tatăl și de locuirea telurică a lui Dumnezeu prin încarnare. În cele din urmă, *Logos*-ul este cu Dumnezeu, și este Dumnezeu, ceea ce este de asemenea lumina și viața oamenilor. Ca atare, viața nu este posibilă – cel puțin nu „viața adevărată” – fără a se atașa de lumina *Logos*-ului Divin din care creația și viața însăși au emanat.[11]

În tot cazul, din moment ce actul creației – din care umanitatea a emers – a venit din gura *Logos*-ului, germenii vieții sunt prezenți în toți oamenii[12]. Viața adevărată, atunci, ca maturizare întru și uniune cu *Logos*-ul, este a trăi în acord cu lumina *Logos*-ului (*kata logon),* lumină care aduce oamenii la plenitudinea vieții. Cu alte cuvinte, viața este găsită prin uniunea cu Mintea Divină care a însămânțat mintea oamenilor, iar semințele sunt cele ce ne permit să cunoaștem lumina înțelepciunii[13]. Aceasta implică faptul că viața este găsită doar prin *Logos* (Iisus) și că viața poate fi luată în posesie dacă este trăită în acord cu *Logos*ul (care, din nou, se aplică doar oamenilor prin dispoziția greacă: *ton anthropon)*. Mai mult, principiul vieții găsit în și alături de *Logos* ajută și înțelegerii faptului că „a cunoaște” ori „a ajunge să cunoști” sunt o temă majoră în Evanghelia lui Ioan.

Locul unde lumina și viața sunt găsite este în mod decisiv extra-mundan; după cum Iisus îi spune lui Ponțiu Pilat spre sfârșitul Evangheliei lui Ioan: „împărăția mea nu este din lumea aceasta” (Ioan 18:36). Acest fapt este deja implicat în prolog, unde lumina și viața trec grațios din tărâmul transcendentului în cel fenomenologic, iar nu invers. Nu există viață în afară *Logos*-ului căci „întru El era viață și viața era lumina oamenilor” (Ioan 1:4). Pe această cale, Ioan stabilește o continuitate și între tărâmul creației și cel al Creatorului, în măsura în care omenirea are abilitatea de a locui în această lumină de aceeași manieră în care *Logos*ul a locuit cu umanitatea când s-a încarnat. Legătura care

este stabilită se susține prin pogorârea *Logos*-ului spre a aduce lumină și viață în lume – aceasta anticipează ceea ce Ioan va pretinde, anume că viața este adusă doar de Iisus (Ioan 14:6) căci Iisus este *Logos*-ul etern care a adus viața în ființă și este totodată și sursa din care viața începe și se termină[14].

Aceasta este enigma Evangheliei lui Ioan și, ca atare, nu este surprinzător faptul că vedem vestigii ale acestei teme fiind deja anunțate la începutul prologului. Prologul deservește nu numai ca piatră de temelie a restului lucrării, ci este și locul în care sunt regăsite premisele temelor ulterioare – anume, *Logos*-ul ca lumina și viața oamenilor. Întrebarea imediată este: *cui* au fost oferite lumina și viața, tuturor sau câtorva? Dacă toată creația originează în *Logos,* și dacă urmărim logica Evangheliei lui Ioan, anume logica *logos spermatikos*[15]*,* concluzia logică este aceea că toți oamenii posedă sămânța luminii divine prin care să se acorde *Logos*-ului. De aceea, *Logos*ul este viața oamenilor, *ton anthropon,* căci oamenii împărtășesc semințele naturii[16]. Această concluzie este necesară sub unghi logic, căci dacă creația și viața au emanat din *Logos,* viața trebuie să conțină semințele care trebuiesc „trezite” sau nutrite de lumină spre a risipi întunericul.

În cele din urmă, pretenția că viața însăși originează doar în *Logos* este legătura pe care autorul Evangheliei lui Ioan o folosește spre a prezenta o deitate salutară. Căci doar prin el viața este adevărată. Într-un sens specific, nu există un dualism al separației în metafizica lui Ioan, ci o sinteză compozită în care tărâmurile fenomenologic și transcendental sunt unite prin *Logos*, iar sămânța divină în oameni[17]. Nu doar că viața se pogoară din ceruri – concept care se întoarce la principiul iudaic *min hashamayim* –, dar viața de dedesubt posedă germenul vieții care se ridică la lumină odată ce acesta este iluminat (iar acea iluminare se întâmplă, în Evanghelia lui Ioan, când Cuvântul s-a întrupat).

O întrebare adițională poate fi, totuși, ridicată privitor la natura vieții – este ea în întregime intelectuală sau primește ea și *Eros*ul, dorința? Viața vine din gura lui Dumnezeu, a cărui fire este suspendată între o erotică ezoterică și o erotică explicită, așa că devine aparentă o duplicitate a înțelesurilor vieții și luminii. Iubirea lui Dumnezeu este cea care a propulsat creația, care a condus la pogorârea *Logos*-ului în lume, și a adus lumii viața. Dacă lucrurile sunt astfel, atunci situarea autentică a vieții este într-o locuire dublă a implicațiilor raționale care decurg din faptul că lumina și viața originează numai și numai în *Logos*, cât și a implicațiilor erotice adiacente subtilității și profunzimii iubirii care creează și pune lumina și viața în lume prin gura *Logos*-ului.

Toate acestea sunt închegate în doctrina *creatio ex amore Dei* și *imago Dei.* Căci dacă oamenii sunt imagini ale lui Dumnezeu, iar Dumnezeu singur a expirat întru umanitate respirația – sau lumina – vieții, atunci viața umană poate să se desăvârșească doar în maniera în care Evanghelia lui Ioan sugerează, anume fiind în uniune cu Dumnezeu. A căuta „viață” sau „lumină” în orice altceva decât Dumnezeu ar însemna îmbrățișarea

unui „idol fals”. Portretul vieții formulat de Ioan nu este unul al purei pogorâri de sus în jos, ci unul mai degrabă unitiv și circular, în măsura în care viața a venit din Ceruri, dar viața de pe pământ se înalță deopotrivă către Ceruri, astfel completând ciclul vieții. Viața este a Cerurilor, trimisă de acolo și-având ca țel să se întoarcă, astfel completând ciclul vieții.

Prologul lui Ioan este poetic, fascinant și îndestulat cu aluzii și imagistică ce sunt menite să stabilească o temă a dublei continuități, temă ce permează întreaga Evanghelie. În primul rând, autorul Evangheliei lui Ioan stabilește limpede și de la capul locului o legătură a lucrării sale cu Scripturile Biblice, în particular cartea Genezei. În al doilea rând, din acest punct de vedere, autorul Evangheliei afirmă că originea căii către viață și lumină este Dumnezeu, iar această cale poate fi găsită doar în El. Ca atare, viața de pe pământ nu este lipsită de prezența divină, ci Dumnezeu este prezent în aceasta.

În stabilirea fundamentului, autorul Evangheliei lui Ioan anticipează temele care preocupă restul lucrării – cel mai important fiind *Logos*-ul încarnat, care este lumina și viața oamenilor: „întru El era viață și viața era lumina oamenilor. Și lumina luminează în întuneric și întunericul nu a cuprins-o.” (Ioan, 1:4-5). Căci *Logos*-ul încarnat, Iisus, este viața care a fost dată tuturor și care îi cheamă pe toți să risipească întunericul și să accepte viața pe care-o pot găsi prin el. Trebuie recunoscută importanța pretențiilor ridicate în prolog spre a înțelege bogăția semnelor, simbolismului și imagisticii, precum și alte aluzii, care se regăsește în Evanghelie, îndeobște în prima parte a ei, parte care-a fost numită „Cartea Semnelor.”

NOTE

1. Andreas Kostenberger, *A Theology of John’s Gospel and Letters* (Grand Rapids: Zondervan, 2009), 338. ↑
2. Robin Parry, The Biblical Cosmos: *A Pilgrim’s Guide to the Weird and Wonderful World of the Bible* (Eugene: Cascade Books, 2014), 171. ↑
3. Kostenberger, 338. A se vedea Mary L. Coloe, *Theological Reflections on Creation in the Gospel of John*, Pacifica 24 (February 2011), 1. ↑
4. Fredrick Bruce, *The Gospel of John* (Grand Rapids: Eerdmans, 1983), 34. Totuși, după cum precizează și Bruce, dualismul implicit la Ioan nu este un dualism de „puteri egale”. Este unul în care lumina, sau Dumnezeu, este superioară întunericului – nu la sfârșitul timpului, ci superioară întunericului chiar de la începutul timpului. ↑
5. Stephen Bedard, *The Johannine Creation Account*, American Journal of Biblical Theology 12, no. 23, (June 5, 2011), 1. ↑
6. Coloe, op. cit. 2. ↑
7. Bruce, op. cit., 33. ↑

8. Coloe, op. cit., 1. ↑
9. Cf. St. Augustine, *Tractates on the Gospel of John*, Tractate 23.6. ↑
10. Bruce, op. cit., 33. ↑
11. C.K. Barret, *The Gospel According to St. John* (Philadelphia: Westminster Press, 1978), 35-36. ↑
12. Ibid., 35. ↑
13. Bruce, op. cit., 33. ↑
14. William Barclay, *The Gospel of John*, vol. 1 (Philadelphia: Westminster Press, 1956), 43. ↑
15. Barrett, op. cit., 35. ↑
16. Veli-Matti Kärkkäinen, *An Introduction to the Theology of Religions* (Downers Grove: Inter Varsity Press, 2003), 56-57. ↑
17. Kärkkäinen, op. cit., 56-57, 229. ↑

Imagine: Ivan Aivazovsky*, Crearea Lumii* (1864). *Sursa: Wikiart*